

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยไว้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ข้อ คือ ศึกษารูปแบบกระบวนการพัฒนาของชุมชน ประการต่อมาได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นลักษณะชุมชนที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายเป็นการกำหนดตัวแบบที่เป็นการเชื่อมโยงการบริหารการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดอกแดง ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่ 1 ตำบลสง่าบ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาไว้แล้วในบทที่ 4 และในส่วนของบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทของการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผล ภายใต้กรอบแนวคิดในเชิงพื้นที่ (area) และเชิงกิจกรรม (activity) ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก คือ ด้านกายภาพพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการปกครอง ที่ส่งผลต่อสภาวะการพัฒนาชุมชนในการปรับตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนดอกแดง ดังมีรายละเอียดคือ

5.1 รูปแบบกระบวนการพัฒนาชุมชนที่ส่งผลต่อการปรับตัวเกิดความเข้มแข็งนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทย หลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2510-ปัจจุบัน) ได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาการด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง จากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางหรือเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นเมืองที่มีการเจริญเติบโตเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบในด้านต่างๆ ที่มาพร้อมกับการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การขยายกว้างของความเป็นเมืองเข้าไปในพื้นที่โดยรอบของเชียงใหม่อย่างรวดเร็ว เช่น อำเภอหางดง อำเภอแม่ริม อำเภอสันทราย รวมถึงอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งอำเภอเหล่านี้ถือเป็นเมืองบริวารของตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการนำแนวคิดกระบวนการผลิตโดยการพึ่งพาสารเคมีในภาคเกษตรกรรม จนเกิดสภาวะการขาดทุนสะสมนำไปสู่การขายที่ดินให้กับนายทุนเพื่อปลดปล่อย

หนี้สิน ทำให้ชาวบ้านขาดที่ดินทำกิน เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อระบบเศรษฐกิจรวมถึงการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ที่ต้องประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางรายได้ในภาคสังคมเมื่อผู้คนได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต จนไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ทันต่อกระแสการพัฒนา จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้ชุมชนเกิดการแบ่งฝัก แบ่งฝ่ายไม่เคารพในกติกา เกิดความไม่เชื่อมั่นในผู้นำ และมีบางส่วนที่พร้อมจะกระทำการที่ผิดกฎหมายเนื่องจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (การเล่นพนัน การเสพและค้ายาเสพติด)

ชุมชนดอกแดง เป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในตำบลสง่าบ้าน เขตพื้นที่อำเภอค้อย สะเท็ก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีอดีตความเป็นมาของบรรพชนที่มาจากการกวาดต้อนผู้คนในยุคสมัยพระเจ้ากาวิละวงศ์ และได้ผ่านวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง รวมถึงวัฒนธรรมมาอย่างหลากหลาย เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 150 ปี ในปัจจุบันชุมชนดอกแดงได้มีกระบวนการในการพัฒนาตามแบบวิถีของชุมชน อันเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ชาวชุมชนได้รับ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบหลายประการ ดังที่ได้อธิบายไปในผลการวิจัยของบทที่ 4 ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะพัฒนาชุมชนอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนในที่สุด

ลำดับพัฒนาการที่เกิดขึ้นในชุมชนดอกแดง มีรูปแบบพัฒนาการที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาใน 4 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ พัฒนาการด้านสังคม และศึกษารูปแบบพัฒนาการด้านการปกครอง โดยผู้ศึกษาจะนำประเด็นดังกล่าวมาวิเคราะห์พร้อมอภิปรายผลการวิจัย ตามข้อมูลที่น่าเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ลำดับพัฒนาการด้านกายภาพพื้นที่ของชุมชนดอกแดงโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลำดับสาเหตุให้เห็นภาพสรุปของตัวแปรดังนี้

เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุ	ผลที่ตามของเหตุการณ์
1. การใช้เคมีภัณฑ์ในกระบวนการผลิตภาคเกษตรกรรมของชุมชน	1.1 ดินและน้ำรวมถึงสิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพ 1.2 ภาวะหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้นของเกษตรกรที่แปรผันตรงกับการใช้สารเคมีในปริมาณที่เพิ่มขึ้น 1.3 ประสิทธิภาพขาดทุน 1.4 การขายที่ทำกินเพื่อนำเงินไปชดเชยหนี้สินที่กู้ยืมมา ทั้งในระบบและนอกระบบ
2. การปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการพึ่งพาสารเคมี ไปเป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์	2.1 ระบบนิเวศน์กสิกรรม เริ่มกลับคืนสู่สภาพสมบูรณ์ เช่น ดิน น้ำ รวมถึงสัตว์ที่เป็นตัวควบคุมศัตรูพืชตามธรรมชาติ 2.2 ต้นทุนต่อหน่วยลดลง ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายที่ลดลง เมื่อเทียบกับสารเคมี 2.3 คุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งด้านรายได้ สุขภาพและสิ่งแวดล้อม
3.การตระหนักร่วมกันในด้านสิทธิชุมชนในการมีพื้นที่ส่วนกลาง รองรับชาวชุมชนเพื่อใช้ในการเรียนรู้ และฝึกฝนอาชีพ	3.1 ชุมชนมีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น การเพาะเห็ด การเลี้ยงปลา 3.2 เกิดการเรียนรู้ ถึงความสำคัญในการร่วมคิดหาแนวทางที่จะได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมของชุมชน โดยชาวชุมชนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการและจำเป็นอย่างแท้จริง

ตารางที่ 5.2 ลำดับพัฒนาการด้านเศรษฐกิจที่ของชุมชนดอกแดงโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลำดับสาเหตุให้เห็นภาพสรุปของตัวแปรดังนี้

เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุ	ผลที่ตามของเหตุการณ์
1. การขาดอำนาจการต่อรองด้านเศรษฐกิจเนื่องจากไม่มีความเป็นกลุ่มก้อนของชาวชุมชน รวมถึงการไม่มีอาชีพรองรับหลังจากหมดช่วงฤดูเก็บเกี่ยวพืชผล	1.1 การถูกเอาเปรียบจากผู้รับซื้อผลผลิต ถูกกดราคา 1.2 การไม่มีอาชีพรองรับหลังฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้ต้องไปหางานทำในตัวเมือง
2. การสร้างกลุ่มอาชีพ ขึ้นมาในชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยมีแนวคิดเสริมสร้างความยั่งยืนให้แก่เศรษฐกิจในชุมชน	2.1 เกิดกลุ่มอาชีพที่สามารถต่อรองกับตลาดภายนอกโดยประโยชน์เกิดขึ้นต่อชุมชนสูงสุด 2.2 เกิดความมั่นคงทางด้านรายได้ ชาวชุมชนมีโอกาสทางด้านอาชีพ ลดการเข้าไปหางานทำในเมืองหลังฤดูเก็บเกี่ยว
3.พัฒนาการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพ รวมถึงทักษะในแต่ละกลุ่มอาชีพ	3.1 เกิดการพัฒนาแนวคิด ที่เป็นการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงแต่ละกลุ่มอาชีพ ทำให้เกิดการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนเกิดประโยชน์สูงสุด 3.2 เกิดการวางแผนร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในรูปแบบของการร่วมมือดำเนินการ

ตารางที่ 5.3 ลำดับพัฒนาการด้านสังคมของชุมชนดอกแดงโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลำดับสาเหตุให้เห็นภาพสรุปของตัวแปรดังนี้

เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุ	ผลที่ตามของเหตุการณ์
1. ชุมชนมีความแตกต่างทางด้านศาสนาจากฐานความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่ต่างกัน	1.1 เกิดความแตกแยกขึ้นในชุมชน มีความรุนแรงเกิดขึ้นระหว่างสองศาสนา 1.2 เกิดความไม่สามัคคี ทำให้ชุมชนอ่อนแอ ขาดการร่วมมือในการที่จะพัฒนา
2. ชาวชุมชนดอกแดงมองเห็นความสำคัญร่วมกันที่จะยุติข้อขัดแย้ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาของชุมชนโดยไม่แบ่งแยก	2.1 เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาร่วมกันสร้างการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการน้ำ การจัดการผลผลิตทางการเกษตร 2.2 เกิดการยอมรับในวิถีการดำเนินชีวิต รูปแบบปฏิบัติของแต่ละศาสนา มีความเข้าใจและให้เกียรติระหว่างกัน
3. เกิดรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชน สะท้อนความร่วมมือระหว่างศาสนา ที่มีความเข้าใจของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในชุมชน	3.1 ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์สามารถใช้วัฒนธรรมของแต่ละศาสนา เช่น งานเทศกาลหรืองานบุญ เป็นตัวเชื่อมโยงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่คนในชุมชน 3.2 เกิดคุณค่าและเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นในด้านความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนา รวมถึงศาสนิกชนที่พร้อมจะมีส่วนร่วมอันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ตารางที่ 5.4 ลำดับพัฒนาการด้านการปกครองของชุมชนดอกแดงโดยพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลำดับสาเหตุให้เห็นภาพสรุปของตัวแปรดังนี้

เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุ	ผลที่ตามของเหตุการณ์
1. ภาวะหนี้สินการไม่มีความมั่นคงในด้านอาชีพทำให้คนในชุมชนหันเข้าหา อบายมุขและยาเสพติด	1.1 เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ทั้งการเสพและจำหน่าย 1.2 ชุมชนกลายเป็นแหล่งอบายมุขที่เป็นที่รู้จักของนักพนันในเขตอำเภอ ดอยสะเก็ด 1.3 สภาพการเคารพต่อกฎหมายลดน้อยลง ก่อเกิดความไม่ปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน
2. ชุมชนเริ่มตระหนักถึงคุณภาพชีวิตในด้านความมั่นคงปลอดภัยในการอยู่ ร่วมกัน	2.1 เกิดรูปแบบสัญญาประชาคมที่จะมีกรอบระเบียบชุมชนคอยเป็นกฎที่ กำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน 2.2 ผู้นำ ผู้อาวุโสรวมถึงชาวชุมชนดอกแดงร่วมกันสร้าง ความมั่นคง ปลอดภัย โดยมีเป้าหมายให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ชีวิตร่วมกันให้มีระบบ ระเบียบ
3.เกิดโครงสร้างยุติธรรมชุมชน โดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนดอก แดง ถือเป็นหลักประกันในความมั่นคง ปลอดภัย ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน	3.1 ชาวชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในกฎระเบียบ และพร้อมปฏิบัติตาม 3.2 เป็นที่พึ่งของชาวชุมชนเมื่อเกิดปัญหาข้อพิพาท รวมทั้งเป็นการแบ่งเบา ภาระของเจ้าหน้าที่รัฐ

จากการจัดเรียงเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางเมทริกซ์ พบว่า ลักษณะเด่นที่สำคัญของชุมชนดอกแดงคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะนำพาชุมชนมุ่งไปสู่ความเข้มแข็ง สะท้อนผ่านการร่วมคิด วางแผนและการนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีทั้ง ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ ผู้นำทางจิตวิญญาณ ทั้งเจ้าอาวาสทางพุทธศาสนา และศาสนาจารย์ทางคริสต์ศาสนา รวมถึงคนในชุมชนที่มองความสำคัญร่วม ที่จะผลักดันให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน ปรากฏในรูปแบบความร่วมมือของคนในชุมชนและระหว่าง ศาสนา ก่อเกิดคุณค่าร่วมกันปรากฏในรูปแบบเอกลักษณ์ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมที่จะผลักดันโครงสร้างการปกครองขึ้นในชุมชน โดยชาวชุมชนและเพื่อชาวชุมชน นำมาซึ่งหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าถึงแม้ชุมชนดอกแดง จะมุ่งเน้นในการสร้างและพัฒนาชุมชน เกิดเอกลักษณ์สะท้อนคุณค่าในการดำเนินชีวิตของชาวชุมชน แต่ชาวดอกแดงก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสการพัฒนาจากการขยายตัวของสังคมเมือง (เนื่องจากอำเภอคอยสะเก็ดมีเขตติดต่อกับเมืองเชียงใหม่) แต่ชุมชนก็สามารถที่จะเรียนรู้ในการที่จะปรับตัวเพื่อต่อสู้กับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งกายภาพพื้นที่ สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง รวมถึงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยการร่วมมือของกลุ่มคนที่เป็นผู้นำชุมชน ได้พยายามที่จะร่วมแรงร่วมใจกับชาวชุมชนเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน โดยชุมชนได้เตรียมความพร้อมในการรองรับสถานการณ์และปัญหา และวิธีการรวมกันก่อตั้งเป็นกลุ่มทางสังคมขึ้นมาในชุมชน เป็นการรองรับความผันผวนที่จะเกิดขึ้น เช่น กลุ่มอาชีพทั้ง 10 กลุ่ม การจัดตั้งยุทธธรรมชุมชนดอกแดง กลุ่มชาวพุทธ และกลุ่มชาวคริสต์ในชุมชน โดยการรวมตัวกันเป็นองค์กรต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีจุดประสงค์ที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน ให้เกิดขึ้นต่อชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชนและพัฒนาชุมชนได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนั้นทางชุมชนยังได้ตระหนักและให้คุณค่ากับเอกลักษณ์วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมที่ผสมกันระหว่างสองศาสนา เกิดการผสมผสานและบูรณาการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมุ่งไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนภายใต้การเกื้อกูลระหว่างกัน

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของชุมชนดอกแดงทั้งทางด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง รวมถึงด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมนั้น มีกระบวนการสั่งสมการพัฒนามาเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวชุมชนในที่สุด เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนดอกแดงเกิดการพัฒนายั่งยืน บนพื้นฐานการพึ่งพาและประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างแท้จริง นอกเหนือจากนั้นแล้วชุมชนดอกแดงยังมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สะท้อนผ่านกลุ่มอาชีพ อันเป็นองค์กรที่จะรองรับความผันผวนด้านรายได้ให้แก่คนในชุมชนและ

ยังมีโครงสร้างทางสังคมในลักษณะเครือญาติ โดยคนในชุมชนมีความเชื่อมโยงนับถือกันทั้งชุมชน มีความยึดมั่นศรัทธาในหลักคำสอนศาสนาของตน จนกลายเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เป็นเกราะคุ้มกันผลกระทบจากกระแสสังคมภายนอกได้เป็นอย่างดี ชุมชนยังมีกรอบที่คอยเป็นกฎในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยกรอบกติกานั้นก็เป็นการร่วมคิดร่วมสร้างของชาวชุมชนเอง

5.2 ลักษณะการพัฒนายั่งยืนของชุมชนดอกแดง

จากที่ได้อธิบายถึงผลการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลัก ที่ทำให้ชาวชุมชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนดอกแดงที่ผ่านมาล้วนเป็นลักษณะเดียวกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอื่นในสังคมไทย กล่าวคือ สภาพความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตกระบวนการผลิต การให้คุณค่าต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมลดลง รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเหล่านี้ล้วนทำให้ชุมชนต้องอ่อนแอลง

อย่างไรก็ตามจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลให้ชุมชนเกิดการแสวงหาแนวทางที่จะหลุดพ้นจากปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาตามกระแสดังกล่าว โดยแนวทางแก้ไข ปัญหาของชุมชนดอกแดง คือการใช้หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งแนวทางในการพัฒนานั้นมีลักษณะคือ เป็นการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่ตรงกับความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริง เมื่อเข้าใจถึงที่มาของปัญหาแล้ว ชุมชนดอกแดงจึงร่วมระดมความคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงแสวงหาทางออกของปัญหาโดยการกำหนดแนวทางขึ้นมาแล้วคัดกรองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หลังจากการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ชุมชนทำการทบทวนถึงข้อดีข้อเสียของการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น เพื่อแสวงหาแนวทางที่จะปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการแก้ไข ปัญหาให้เกิดความยั่งยืนสูงสุดต่อชุมชน ซึ่งแนวทางที่ชุมชนดอกแดงใช้นั้นมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน (อคุลย์ วังศรีคุณ, 2543: บทคัดย่อ; วรณี แกมเกตุ, 2546: บทคัดย่อ; ณิชภา อินนุพัฒน์, 2550: 219-20) โดยอคุลย์ วังศรีคุณ ได้ลำดับขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วยลำดับขั้นตอน คือ ชุมชนรับรู้และตระหนักถึงปัญหา

ประการต่อมาคือ การร่วมวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา หลังจากดำเนินการแล้วจึงทำการประเมินเพื่อปรับปรุงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น สำหรับ วรณี แกมเกตุ ได้สรุปรูปแบบของการพึ่งพาตนเอง คือการทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ของปัญหาและกำหนดรูปแบบการแก้ไขปัญหา(ในรูปแบบกิจกรรมเช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ) ภายใต้การเรียนรู้ของชุมชนและ

นิยามา อินนุพัฒน์ ได้อธิบายถึงลักษณะการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนคือ ชุมชนมีการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหายั่งยืนตลอดเวลา โดยการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนคือ ทุนคน ทุนความรู้ และทุนทรัพยากร

จากรูปแบบและลักษณะที่เกิดขึ้นต่อการแก้ไขปัญหและวิธีการปรับตัวที่เป็นเฉพาะแบบของชุมชนดอกแดง โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมของคนในชุมชนคือ การพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการปกครอง รวมถึงวัฒนธรรมชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไปได้ ถือเป็น “มรดก” ที่จะส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง ดังที่ United Nation Population Fund Activities (UNFPA) ได้วิเคราะห์ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับสภาพการปรับตัวของชุมชนดอกแดงโดยสรุปได้ดังนี้ การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็น ในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการและ หรือ ความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังๆ ด้วย ซึ่งเป็นการทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้นภายในระบบนิเวศวิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิตได้ต่อไปในลักษณะดังกล่าวคือ “เศรษฐกิจแบบยั่งยืน”(Sustainable economy)ต้องเป็นเศรษฐกิจที่ธำรงรักษาแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติของตนไว้ได้ โดยเศรษฐกิจแบบนี้จะยังคงสามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการ รักษาแหล่งทรัพยากรได้ต่อไปด้วยการปรับตัวและโดยอาศัยการยกระดับความรู้ ปรับปรุง องค์กร ตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพทางเทคนิคและเขาว์ปัญญาจากความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนนั้น เป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่เรียกว่า “ความยุติธรรมระหว่างชน 2 รุ่น (Intergenerational equity)” กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนนั้นสามารถกล่าวถึงการ ครอบคลุมประเด็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก คือ เน้นเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบมีขีดจำกัด โดยมีมุ่งเน้นวิถีชีวิตของประชาชนที่มีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอยู่ได้ท่ามกลางกระแสวิกฤต เศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจที่ปั่นป่วน โดยวิธีวิทยาของลักษณะแรกนั้น คือ “เน้นหลักความพอดี” และการตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานเท่าที่จำเป็น

ลักษณะที่สอง คือ เน้นเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติ เพราะธรรมชาติไม่ได้มีไว้เพื่อให้มนุษย์นำไปใช้ได้อย่างฟุ่มเฟือยและล้างผลาญ วิธีวิทยาของการ รักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร คือ การใช้สอยให้คุ้มค่าและใช้ให้น้อยลง อย่างไรก็ตามประเด็นนี้ กำลังเป็นที่น่าสนใจ (Currentiveness) ของมวลหมู่ธรรมชาติเพราะความสัมพันธ์ระหว่าง ประชากร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มประชากรและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีขาดความสมดุล (Unequilibrium) อย่างไรก็ตามวิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนควรที่จะสามารถพัฒนาได้อย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม นิเวศวิทยา

วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ พิจารณาจากการขยายตัวของระดับเศรษฐกิจแบบกิ่งอุตสาหกรรม กล่าวคือ เศรษฐกิจภายในครอบครัว การผลิตสินค้าที่คนภายในชุมชนต้องการ โดยเฉพาะสินค้า บริโภคที่มีความสอดคล้องกันความจำเป็นพื้นฐานและต้องมีความยุติธรรม ประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นแรงงานจะต้องได้รับความ ยุติธรรมจากหน่วยงานของการผลิต (Production unit) คือนายทุนนั่นเอง สำหรับวิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านสังคม โดยสังคมเป็นการรวมตัวของบุคคล ของวัฒนธรรม ฉะนั้น การพัฒนาที่ดีและ ยั่งยืนจะส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสังคม วิธีวิทยาทางด้านนี้ต้องมีทิศทางดำเนินการ โดยพิจารณาจาก สี่ด้าน คือ อำนาจ การมีส่วนร่วม เสถียรภาพทางด้านสังคมและอัตลักษณ์ ในด้านวิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านนิเวศนั้น เสถียรภาพระบบนิเวศนั้น คนในสังคมจะต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดระบบนิเวศให้มีความสมดุลกับความต้องการของคนในสังคม รวมทั้งสภาพของทรัพยากรและระบบนิเวศที่มีอยู่ การสร้างเสถียรภาพระบบนิเวศสามารถทำได้ โดย ใช้ นโยบายสิ่งแวดล้อมแบบป้องกันล่วงหน้า (Preventive environmental policy) ลำดับถัดมา คือ การบูรณะฟื้นฟู (Restoration of renewal) เป็นการช่วยเหลือและจัดการ ทรัพยากร การผลิตและสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม แต่ต้องถึงขีดจำกัด การพัฒนาแบบยั่งยืนของระบบนิเวศบางครั้งก็มีขีดจำกัดในการนำมาพัฒนา โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจำนวนจำกัด จำเป็นที่จะต้องใช้อย่าง ประหยัดและมีความเหมาะสมที่จำเป็นมาใช้ รวมถึงความหลากหลายทางด้านชีวภาพ วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืน ทางด้านนี้จะต้องเน้นกระบวนการ ที่นำลักษณะทางด้านนิเวศวิทยาผสมผสานเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อคนในสังคมที่นำมาใช้

และเมื่อพิจารณาถึงภาวะการณ์พัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนดอกแดง พบว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งพัฒนาการด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยเซอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (ค.ศ 1820-1903) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่าสังคมจะวิวัฒนาการแบบเจริญก้าวหน้าขึ้นเสมอ จึงควรปล่อยให้มีการเปลี่ยนแปลงแบบเป็นไปเอง โดยไม่มีการแทรกแซงจากภายนอก การเปลี่ยนแปลงแบบนี้สมาชิกที่ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมเท่านั้น จึงจะอยู่รอดและเจริญรุ่งเรือง ส่วนผู้ที่ไม่เหมาะสม ก็จะสูญหายไป จำนวนสมาชิกในสังคมจะเพิ่มมากขึ้น สังคมจะมีลักษณะเหมือนอินทรีย์ (Organism) ของสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยโครงสร้าง ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและวิวัฒนาการไปสู่ความแตกต่างกันมากขึ้น มีความหลากหลายในสังคมมากขึ้น (สุเทพ สุนทรเกตุช. 2540:42-43 อ้างใน สนทยา พลศรี2533:154) รวมไปถึงแนวคิดของ ฮอลลิส เซนอริ(Hollis Chenory) และเรจินัลด์ กรีน (Reginald Green) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ(อ้างใน สนทยา พลศรี

2533:174-175) ผู้ซึ่งเสนอเรื่องการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory) มีสาระสำคัญของเป้าหมายการพัฒนา คือ ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีส่นหลักจากฟาร์ที่ให้ผู้มีมั่งคั่งร่ำรวยหรือผู้ที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา เพราะจะทำให้กลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเต็มที่ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ คือ พวกชนชั้นกลางและชนชั้นต่ำ ซึ่งไม่มีความพร้อมในการพัฒนาจะได้รับผลของการพัฒนาน้อย เป้าหมายของการพัฒนาจึงควรเป็นชนชั้นกลางและชนชั้นต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคม สำหรับแนวทางการพัฒนาของแนวคิดการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ได้เสนอว่าการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจควรดำเนินการด้วยการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการ ระดมทุนโดยมีมาตรการสำคัญสองประการคือ ต้องให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรรายย่อย และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ผู้ไม่มีที่ดิน ทำกินและรับจ้างทางการเกษตร เป็นต้น ประการต่อมาคือ ต้องยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ ของคนในชนบทให้มีผลผลิตสูงขึ้นและมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงขึ้น โดยให้บริการของรัฐ ในเรื่องต่างๆ เช่น การส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่ การชลประทาน การหาตลาดสินค้า น้ำดื่ม น้ำใช้ การคมนาคม สื่อสาร การกระจายอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ การวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น การปฏิรูปที่ดินเป็นต้น

สำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนดอกแดง ซึ่งเป็นประเด็นทางสังคมที่ผู้วิจัยทำการศึกษาพบว่าเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีที่อธิบายเรื่องความขัดแย้งของ คาร์ล มาร์ก (Karl Marx) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความขัดแย้งของคนในชุมชน โดยได้อธิบายถึงระบบสังคมว่าจะมีความขัดแย้งพร้อมทั้งเกิดดุลยภาพควบคู่กันเสมอเพราะโดยทั่วไปสังคมมนุษย์ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ การรักใคร่กลมเกลียว (สามัคคี) และความขัดแย้งที่ไม่ลงรอยกัน โดยความขัดแย้งนั้นจะเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับจุลภาคถึงระดับมหภาค เนื่องจากการที่สังคมมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันจะเกิดมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันจึงก่อให้เกิดความขัดแย้ง มนุษย์จึงต้องหาทางแก้ไขปัญหาก็ถ้าหากปล่อยให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นหรือดำเนินไปเรื่อยๆ สุดท้ายจะจบด้วยความรุนแรงและนำไปสู่การเกิดภาวะวิกฤตในที่สุด

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะจัดการกับสภาพปัญหาโดยร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขจากสมาชิกและองค์กรในชุมชน อันเป็นแนวทางที่ทำให้ชุมชนดอกแดงสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตอันทรงพลังจากภายนอก โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาของคนในชุมชน ซึ่งมีศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน รวมถึงโครงสร้างทางสังคมและการปกครอง ที่เข้มแข็งของชุมชนดอกแดง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการชุมชนดอกแดง ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

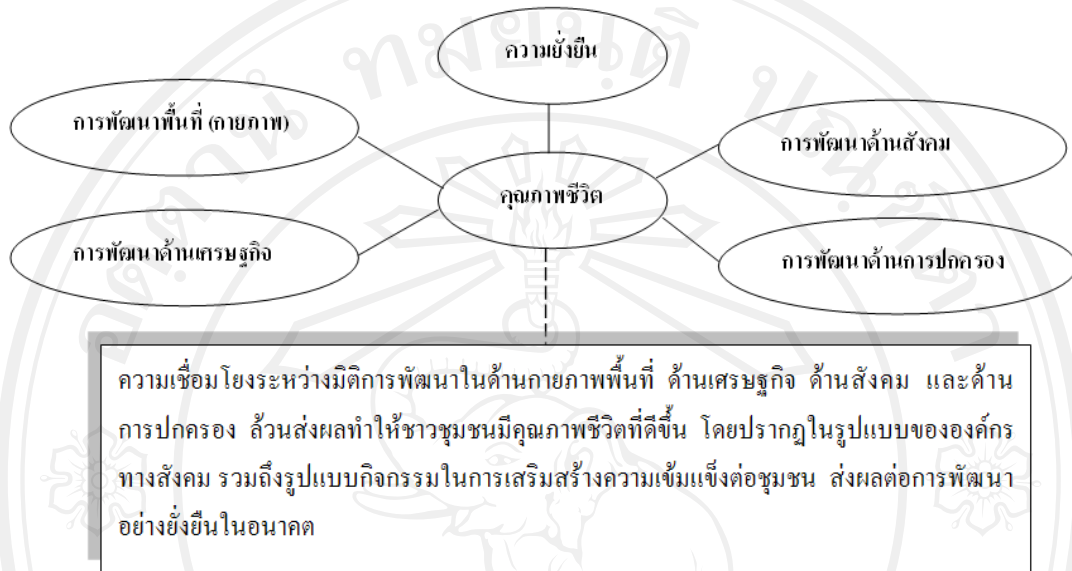
5.3 ตัวแบบที่เชื่อมโยงการบริหารการพัฒนาชุมชนดอกแดงตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์

จากการศึกษาแนวคิดและแนวทางการพัฒนาชุมชนดอกแดงที่เป็นองค์รวมโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง รวมถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน ตามที่เสนอไปในบทที่ 4 ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้เสนอตัวแบบการบริหารการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะการพัฒนาในด้านต่างๆ สำหรับชุมชนที่มีบริบทคล้ายกัน

สำหรับการบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์นั้น มีลักษณะที่สำคัญคือ การไม่ยึดติดกับกรอบปฏิบัติ ทั้งยังมีความยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและมีความพยายามที่จะลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนโดยมุ่งสู่ความสำเร็จหรือผลงานเป็นหลัก อีกทั้งต้องมียุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่ความสำเร็จมี Creative thinking มุ่งมั่นที่จะทำให้เกิดความสำเร็จของงานพัฒนา รวมถึงการมีความคิดก้าวหน้าเน้นการเปลี่ยนแปลงและการริเริ่มทำสิ่งใหม่โดยอาศัยประสบการณ์กับความรู้ที่สั่งสมมา เน้นการจัดการในชุมชน (internal) ที่เป็นการเชื่อมโยงกับภายนอก (external) เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงภาวะความเปลี่ยนแปลง เป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยเป็นการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ (sectoral development) โดยเน้นกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่ไม่ใช่การบริหารทั่วไป โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นการจัดองค์กรที่เป็นแนวนอนหรือแนวราบ (flat organization) เหมาะแก่การรวมกลุ่มหรือสร้างทีม (ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ 2552:184-186)

จากคุณลักษณะที่ปรากฏ พบว่า ชุมชนดอกแดงมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทางเดียวกันกับการบริหารการพัฒนาตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยข้อบ่งชี้ที่สำคัญคือ การที่ชุมชนสามารถก้าวออกจากกรอบแนวคิดเดิม โดยมุ่งสู่การสร้างประโยชน์ร่วมกันให้เกิดความยั่งยืน เช่น การลดหรืองดใช้สารเคมีในการเกษตร มีการปฏิวัติขั้นตอน โดยการผลักดันโครงการจัดซื้อที่ดินชุมชน โดยงบประมาณของรัฐเป็นผลสำเร็จ (ซึ่งโครงการของรัฐโดยส่วนใหญ่จะเน้นโครงการก่อสร้างพื้นฐานเช่นงานถนน งานวางท่อ รางระบายน้ำ) ชุมชนดอกแดงมี creative thinking มุ่งมั่นที่จะสร้างรูปแบบที่เหมาะสมตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชนกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและริเริ่มในสิ่งใหม่ เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชน การจัดตั้งศูนย์ ยุติธรรมชุมชน การสร้างเอกลักษณ์ชุมชน โดยใช้วัฒนธรรมระหว่างสองศาสนาเป็นสื่อเชื่อมโยง ทั้งรูปแบบการจัดการของชุมชนที่เป็นไปในลักษณะแนวราบ ทุกคนทุกอาชีพ ทุกศาสนาล้วนมีส่วนในการบริหารการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชน

ผู้วิจัยจึงนำคุณลักษณะดังกล่าวมากำหนดตัวแบบ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและภาพ
สรุป ดังนี้

ตัวแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน
รัฐเขต มาลัยศิลป์ 2554

ภาพที่ 5.1 ตัวแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตัวแบบที่ผู้วิจัยนำเสนอมีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดของ นักบริหารการพัฒนา คัดเลย์ ซีเยร์(Seers, 1969:26 อ้างในชั้นยวัฒน์ รัตนศักดิ์ 2552:5-6) ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาความอดอยากหรือภาวะทุพโภชนาการรวมถึงปัญหาความยากจนที่เป็นสิ่งบั่นทอนและ ทำลายศักยภาพของปัจเจกบุคคลอื่นจะนำไปสู่ความยุ่งยากต่อสังคมในที่สุดโดยครอบคลุมด้านการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างสรรค์ความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งมีแนวทางในการ ดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. ในแต่ละครอบครัวมีรายได้เพียงพอสำหรับการยังชีพ
2. เกิดการกระจายรายได้ไม่กระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง
3. ความเสมอภาคทางโอกาส เกิดขึ้นโดยเท่าเทียมเป็นประโยชน์ต่อภาคการผลิต
4. การมีเสรีภาพพื้นฐานในด้าน สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง
5. มีอิสรภาพในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารและพัฒนาชุมชนเป็นการ ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

จากที่มาและความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์งานวิจัย ตลอดจนการเก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัยนี้ สามารถตอบคำถามงานวิจัยที่ได้ตั้งประเด็นไว้ว่า ลักษณะสภาพ การพัฒนาในด้านกายภาพพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการปกครองของชุมชนดอกแดง นั้น สามารถส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้ โดยปรากฏข้อบ่งชี้สำคัญในรูปแบบ ของการพัฒนาพื้นที่ และในรูปแบบองค์กรทางสังคม ที่ปรากฏชัดและมีตัวตนทั้งจากองค์กรทาง ศาสนาที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน กลุ่มอาชีพที่มีอยู่ในชุมชน การมีโครงสร้างทางยุติธรรม ชุมชนที่แข็งแกร่ง เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงลำดับการพัฒนาที่สั่งสมมายาวนานแต่ทั้งหมดที่กล่าวมา จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ หากขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จากประสบการณ์ในอดีตหลาย กรณีทำให้ชุมชนพบว่า หากปล่อยให้กระแสแห่งการพัฒนาจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลต่อการ ดำเนินชีวิต อันเป็น พลวัตที่ทรงพลังต่อการเปลี่ยนแปลง โดยที่ชุมชนไม่ได้เป็นผู้กำหนด ชุมชนจะต้องถูกกระแสแห่งยุคสมัยพัดพา ก่อให้เกิดความอ่อนแอและล่มสลายไปในที่สุด

การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้น ไปยังกระบวนการในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนดอกแดง โดยได้ทำการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดจากการพัฒนาในมิติด้านกายภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม และ การปกครอง จากการศึกษากระบวนการการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจาก ศักยภาพภายในของชุมชนเอง ที่จะมุ่งแสวงหาทางเลือก เพื่อนำไปสู่ทางรอดในยุคที่กระแสการ พัฒนาจากภายนอกยังไม่อาจสร้างความเสถียรภาพและยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังนั้นตัวแปรต่างๆที่ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการวิจัย จึงล้วนเป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นจากภายในของชุมชน ดังนั้น ตัวแปรภายนอกอื่น จึงไม่ได้นำมากำหนดเป็นแนวทางในงานวิจัยนี้ เช่น องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น หรือองค์กรพัฒนาอื่นจากภายนอก รวมถึงภาวะผู้นำที่มีลักษณะเป็นปัจเจก โดยสิ่งเหล่านี้ อาจเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปได้

ชุมชนดอกแดงได้ปรับตัว และแสวงหาแนวทางที่จะตั้งรับและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา หรืออาจเรียกได้ว่าใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน นำมาปรับใช้ให้มีความสอดคล้องกับแนวทาง และความต้องการในการแสวงหาทางออกจากปัญหา เมื่อชุมชนได้ร่วมออกแบบตามสิ่งที่ชุมชน ต้องการแล้ว จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนให้เป็นรูปธรรมดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ แต่สิ่งสำคัญที่สุดอาจ ไม่ใช่การสร้างขึ้นมาแล้วใช้ประโยชน์จากสิ่งนั้นๆ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบหรือข้อจำกัด แต่คุณค่าสูงสุดที่จะเกิดขึ้นคือ การพัฒนาต่อไปโดยมีความยั่งยืนเป็นเป้าหมายหลัก สิ่งนี้คือสิ่งที่ ชาวชุมชนดอกแดงและผู้วิจัยมีมุมมองร่วมกันว่าจะต้องรักษาไว้และเป็นไปอย่างระมัดระวัง เพื่อที่จะส่งต่อ “มรดก” ที่มีคุณค่าของคนรุ่นปัจจุบันให้แก่คนรุ่นต่อไปในอนาคต